

Posudek oponenta disertační práce Alžběty Houzar

“ Akustické parametry řečového signálu a jejich intraindividuální a interindividuální variabilita v češtině ”

předkládané v roce 2023 na Fonetickém ústavu FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Ačkoli se ve forenzní oblasti stále výrazněji prosazuje umělá inteligence, která za člověka řeší různé úkoly, považujeme za naprosto zásadní, aby zároveň vznikaly i práce, jako je právě práce disertační předložená Alžbětou Houzar. Je to proto, že umělá inteligence naše poznatky o světě neobohacuje, a nepřispívá tedy k duševnímu a duchovnímu růstu člověka. Zapojuje se sice úspěšně do činností tu potřebných a chvályhodných, jindy škodlivých až opovržených, ale bez trpělivé badatelské práce nelze očekávat skutečný pokrok v humanitním slova smyslu. Za přínosné považuji i to, že autorka zkoumá danou problematiku na češtině. Jak se správně uvádí na s. 14, předpokládat univerzálnost forenzněfonetických jevů by mohlo být ošidné. Případné srovnání se studii zaměřenými na jiné jazyky tak navíc může přispět k popisu češtiny i v širších souvislostech.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Předložená práce je mimořádně kvalitní v řadě ohledů (viz níže). Za výrazný přínos lze považovat i testování různých postupů na jednotném materiálu. Empirický výzkum je v dnešní době silně fragmentovaný a testování týchž hypotéz vede ke vzájemně si odporujícím závěrům – ve fonetice například právě kvůli rozdílům v mluvíčích žánrech a komunikačních situacích při získávání materiálu. Alžběta Houzar používá celou řadu různých postupů a tím, že řečový materiál nemění, umožňuje validní porovnání jejich předností i nedostatků.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejich jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace.*

Autorka od samého úvodu nezapomíná na jasné vymezení pojmů, s nimiž pracuje. Krom toho se zabývá i terminologickými alternativami, takže čtenář s užším rozhledem (nebo zvyklý na určitá pojetí) není ztracen. Například termín *proměnná* je autorkou používán jinak než je tomu zvykem třeba u matematických funkcí, avšak jeho obsah je řádně vysvětlen, čímž se odlišné pojetí legitimizuje. Výklad teoretického zázemí výzkumu je srozumitelný, zároveň ale skutečně odborný. Z textu je zřejmé, že autorčin vhlad do problematiky není povrchní. Chápe hlubší souvislosti a zasvěceně je prezentuje.

Za velmi dobré koncepční rozhodnutí považuji uvádět výsledky vlastních experimentů vždy u kapitoly týkající se každé z akustickofonetických domén. Text tak neztrácí na dynamičnosti (jak tomu často bývá u dlouhých prezentací kvantitativních výsledků) a pro čtenáře je přehlednější. V rámci celého textu práce je vždy jasné, jak daný oddíl nebo úsek přispívá k celkovému cíli práce.

2. Formální úroveň práce

Autorka píše vytříbeným, konzistentním stylem, a to velmi srozumitelně. Svůj text staví logicky a koherentně jak na úrovni větné, tak nadvětné. Neužívá žádných klišé a prázdných floskulí, vždy je jasné co říká a proč to říká. Zná prezentační konvence oboru, takže práce je přehledná a i v detailu formálně bezchybná. Grafické zpracování textu včetně průvodních grafů je dokonce vysoce nadstandardní.

3. Práce s prameny či s materiálem

Materiál využitý v předložené práci má adekvátní rozsah a vykazuje i odpovídající kvalitu. Možná by bylo pro zajímavost dobré uvést i některé jeho strukturní charakteristiky (počty a rozměry větných celků, prozodických frází, specifikace ukončenosti/neukončenosti promluv, apod.), avšak vzhledem k základním cílům práce nejsou tyto informace nezbytné. Výběr materiálu vyhovuje i dnešnímu požadavku neomezovat fonetickou práci pouze na laboratorní řeč.

Práce s materiálem je metodologicky příkladná – použité metody jsou důkladně vysvětleny a ilustrovány. Jejich výběr je poučeně odůvodněný.

4. Vlastní přínos

Jak již bylo uvedeno výše, práce jedinečným způsobem testuje celou řadu různých metod na stále stejném řečovém materiálu. Něco podobného nebylo na češtině ještě provedeno a i ve světovém měřítku jsou mnohem obvyklejší pouhé dílčí studie s obtížnou vzájemnou srovnatelností. Navíc, vzhledem k jazykové kvalitě textu, se bude práce jistě uplatňovat v návazném výzkumu na různých úrovních (ať už studentské nebo komplexní projektové).

IV. Dotazy k obhajobě

- Jsou vokalické alofony v dnešních popisech jazyků opravdu dostatečně identifikovány? Anglická přední polovysoká samohláska zmiňovaná na s. 49 a 50 totiž nabývá různých formantových hodnot podle pozice ve slově a podle souhláskového okolí. Také Volín a Studenovský (2007) ukázali, že i při vyloučení tranzientů je stále rozdíl mezi hodnotami formantů u „identické samohlásky“ podle jejího souhláskového okolí.
- Jaký se smysl spojnic v grafu 4.4 na s. 64?

V. Závěr

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci stupněm *prospěla*.

4. 9. 2023